

НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ЕКОНОМІСТІВ

О.В. Стецишина

Управління освіти і науки Вінницької ОДА

М.П. Свіржевський, кандидат педагогічних наук

Гуманітарна гімназія № 1 ім. М.І. Пирогова

У статті розглянуто питання застосування навчально-творчих завдань у процесі вивчення економічних дисциплін як одного із засобів формування творчого потенціалу студентів. Визначено сутність та види навчально-творчих завдань, специфіку та умови їх застосування. Охарактеризовано сучасні трактування та причини обмеженого впровадження у навчальний процес.

Ключові слова: *творча особистість, навчально-творчі завдання, творчий потенціал.*

Постановка проблеми. У реальній дійсності коло знань, необхідних для навчання, трудової діяльності та життя в цілому, постійно розширюється, однак можливості їх засвоєння не безмежні. Найважливішим є питання не лише вміти відбирати необхідні знання та систематизувати їх, а й вміти перетворювати ці знання, наблизити їх до нинішніх життєвих і професійних ситуацій, практики, до реальної професійної діяльності. Серед компонентів, що складають систему професійної підготовки студентів, вагоме місце займає формування творчої професійної компетенції. Одним із найбільш перспективних шляхів удосконалення підготовки майбутніх економістів, озброєння їх необхідними знаннями, практичними вміннями є впровадження у навчальний процес інноваційних форм і методів навчання. Ефективно та творчо організований навчальний процес дозволяє: формувати пізнавальні потреби, інтелектуальні вміння; індивідуальний підхід в умовах групової та колективної діяльності, контроль за її ходом; розвивати творчий потенціал випускників, формувати в них професійні компетенції. Здатність до творчості є однією з найбільш важливих умов для успішного самовираження особистості, її всебічної самореалізації та адаптації в сучасному світі.

Проте в сучасних освітніх навчальних закладах (школах, професійно-технічних і вищих навчальних закладах) питома вага часу, що відводиться на творчість, дуже мала. Прикладом, частка часу на творчі ситуації (вирішення творчих завдань, навчальних проблем, дискусії тощо) в реальній педагогічній практиці складає: в школі – 0,5%, ПТНЗ – 0,2%, ВНЗ – близько 5%. Якщо до того зважити, що в навчальних закладах, у своїй більшості, відсутні надійні методи оцінки розвитку творчих здібностей особистості, то доводиться відзначати певні педагогічні прорахунки у формуванні творчості та творчих здібностей. На жаль, викладачами навчальних закладів економічного профілю нині дуже обмежено застосовуються нетрадиційні форми і методи роботи щодо формування творчої особистості. Ми вважаємо, що це пояснюється декількома причинами. По-перше, інерція традиційної педагогіки ще дуже значна і орієнтована переважно на стимуляцію мотивів перспективного спонукання (одержати високий бал, успішно скласти іспит тощо); по-друге, відсутність сучасного практично-методичного забезпечення навчального процесу з даного питання; по-третє, низький рівень практичного застосування одержаних творчих умінь; по-четверте, відсутність у навчальних програмах і планах додаткових курсів (занять) для заповнення прогалів у розвитку специфічних якостей творчої особистості; по-п'яте, необхідна кардинальна перебудова психології мислення та стилю викладача від наявного стереотипу «вчитель навчає» до ідеалу «студент навчається».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам використання у навчальному процесі творчих завдань приділяли увагу в наукових працях С. Рубінштейна, Т. Дуткевича, В. Моляко, В. Рибалки, С. Сисоєвої тощо. Перехід від загальної теорії творчості до знаходження шляхів активізації творчої діяльності досліджувався такими вченими, як В. Андреев, Д. Богоявленська, І. Лернер, В. Ігнатова, О. Матюшкін та інші. Однак питання використання навчально-творчих завдань у процесі вивчення економічних дисциплін у підготовці майбут-

ніх фахівців та формування їх творчого потенціалу і активності залишається недостатньо розкритим.

Метою статті є обґрунтування важливості застосування навчально-творчих завдань у процесі вивчення економічних дисциплін, розкриття специфіки та їх видів щодо формування творчої активності майбутніх економістів.

Виклад основного матеріалу. Важливим засобом розвитку пізнавальної активності і творчого потенціалу студентів є використання в навчальному процесі творчих завдань. Водночас навчально-творчі завдання є ефективним засобом виховання працьовитості, наполегливості, волі, характеру та цілеспрямованості. З цього приводу, на наш погляд, цікавою є думка В. Клименка, який, відзначаючи важливе значення завдань для формування творчої особистості, стверджує, що «завдання – це ситуація, що потребує від людини певної дії. Завдання створюється для того, щоб людина оволоділа поняттям чи певним законом. У людини виникають власні думки в горнілі мислення, почуттів та уяви, і тоді вона сама здатна узагальнити їх у систему, самотужки створити поняття, зрозуміти закономірності» [1, с.110].

Проведений нами аналіз педагогічної та методичної літератури (В. Клименко, Т. Третьак, С. Сисоєва, В. Якунін) засвідчує, що навчально-творчі завдання та навчальні завдання кардинально відрізняються одне від іншого. «Навчальне завдання як форма організації змісту навчального матеріалу передбачає діяльність суб'єктів навчання після того, як сформульовано тему й умови завдання. Навчально-творче завдання – це така форма організації змісту навчального матеріалу, за допомогою якої педагог створює творчу ситуацію, прямо чи опосередковано визначає мету, умови, вимоги до навчальної творчої діяльності, в процесі якої суб'єкти навчання активно оволодівають знаннями та вміннями, розвивають власні творчі здібності», – підкреслює С. Сисоєва [2, с. 293].

Відповідно до проведеного анкетування серед викладачів економічних коледжів щодо наявності задатків творчого

мислення та творчих здібностей серед випускників шкіл на запитання «Якими творчими здібностями, на Ваш погляд, володіють студенти-першокурсники після закінчення школи?» відповіли, що: вміють аналізувати та порівнювати – 20% студентів, 32% – виділяти головне, відкидаючи другорядне, 40% – пояснювати, 35% - доводити, обґрунтувати; володіють здібністю описувати явища, процеси – 19% студентів, 4% – вміють генерувати ідеї, висувати гіпотези, 3 % - здатні організувати колективну творчу працю, 57% – уникають конфліктів, 9% – володіють здатністю бачити протиріччя і проблеми. Як бачимо переважна кількість студентів I курсу має достатньо бідний запас творчих умінь. Тому нами, під час навчання дисципліни «Фінанси підприємств» для студентів спеціальності «Бухгалтерський облік», широко застосовувалась одна з форм навчальної діяльності – проблемне навчання, в яке ми включали низку навчально-творчих завдань:

- завдання на виявлення протиріччя (проблемне бачення) – «Розв’язання глобальних економічних проблем приведе до збереження цивілізації»;
- завдання на прогнозування – «Прибутковість чи збитковість підприємства»;
- завдання з відсутністю повної вихідної інформації – «Де знайти гроші?»;
- завдання на винахідливість – «Ціноутворення товару»;
- завдання на перенесення в нові умови – «Мій бізнес-план»;
- завдання на реконструкцію – «Дайте різні визначення поняттю «економіка»»;
- завдання на пошук нового конструкторського вирішення – «Фондова біржа: зльоти і падіння»;
- завдання на управління – «Фінансове банкрутство: кінець чи початок»;
- завдання на пошук – «Кредитування підприємств: позитивні і негативні сторони» тощо.

Варто зазначити, що застосування навчально-творчих завдань у процесі вивчення дисциплін економічного напрямку переконують, що студенти краще оволодівали науковими знаннями з предмету та засвоювали нові поняття, які допомагали розвинути творче мислення, самостійність, а також оволодіти методами дослідження явищ.

Висновок. Таким чином, найбільш ефективним для формування творчого мислення, творчого потенціалу, розвитку навичок творчої професійної діяльності майбутніх економістів є навчально-творчі завдання – одна з форм організації змісту навчального матеріалу, за допомогою якої педагог не тільки створює творчу ситуацію, а й збагачує процес вивчення фахових дисциплін економічного напрямку, зацікавлюючи при цьому студентів – активних учасників навчального процесу. Навчально-творчі завдання мають бути професійно спрямованими, зорієнтованими на потенційний розвиток студентів, мати стимулюючий характер та бути доступними. Важливим у цьому ми вважаємо створення насамперед доброзичливої атмосфери, конструктивної критики та уважного ставлення до нових ідей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клименко В. В. Психологія творчості: навч. посіб. / В. В. Клименко. — К. : Цент навчальної літератури, 2006. — 480 с.
2. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник / Сисоєва С. О. — К. : Міленіум, 2006. — 346 с.